

УДК 373.2(075)
DOI 10.31654/2663-4902-2019-PP-3-74-80

Пісоцький О. П.

кандидат психологічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Пісоцька Л. М.

викладач кафедри дошкільної освіти Ніжинського державного університету
імені Миколи Гоголя

СЕРЕДОВИЩЕ РОЗВИТКУ ДИТИНИ РІЗНОВІКОВОЇ ГРУПИ

У статті розглядається актуальна проблема сучасного дошкілля – створення середовища різновікової групи закладу дошкільної освіти. Це питання аналізується у контексті впливів основних складових феномену на різнобічний розвиток особистості дитини. Авторами здійснено детальний огляд основних параметрів середовища: предметного, предметно-ігрового, розвивального та ін. Розкриваються їх основні характеристики та ознаки, визначаються основні напрямки педагогічних впливів на дитину різних осередків. Аналізуються предметне середовище і його вплив на становлення дошкільника, а саме: забезпечує розвиток всіх видів його діяльності, пізнавальних психічних процесів, зокрема уяви. Щодо предметно-ігрового середовища зроблено акцент на активному використанні в освітньому процесі ЗДО іграшок, різноманітних дидактичних посібників та іншого обладнання, що в свою чергу також спонукають дітей до активної участі в ігровій, продуктивній, художній діяльності, задовольняють потребу у пізнанні навколишнього світу, стимулюють фізичну активність, забезпечують розвиток комунікативних навичок. Щодо розвивального середовища різновікової групи зроблено акцент на необхідності взаємозв'язку в ньому низки умов, які саме і забезпечуватимуть реалізацію різноманітних можливостей дітей, сприятимуть розвитку, вихованню, освіті та саморозвитку кожного вихованця. Підкреслюються компоненти і змістовий характер розвивального середовища різновікової групи, взаємозв'язок їх між собою, їх безпосередній вплив на розвиток особистості дошкільника. Наголошується на ролі педагога у створенні середовища розвитку малюка. Робиться висновок про необхідність володіння майбутніми вихователями практичними аспектами створення повноцінного розвивального середовища.

Ключові слова: середовище, предметно-ігрове середовище, освітнє середовище, здоров'язбережувальне середовище, розвивальне середовище, різновікова група.

Постановка проблеми. Організація освітнього процесу в контексті особистісно орієнтованого підходу є однією з важливих проблем сучасного суспільства. Оскільки дитина дошкільного віку – особистість зі своїми інтересами, потребами, можливостями, тому їй необхідне таке середовище, яке забезпечуватиме психологічний комфорт, самостійність, право вибору, ініціативу і виступатиме чинником розвитку та засобом впливу на неї. Саме орієнтація ЗДО на пізнавальні завдання, запити дітей вимагає створення своєрідного середовища розвитку дітей різновікової групи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Беручи до уваги, що в системі дошкільної освіти реалізується принцип особистісно орієнтованого підходу, важливим в діяльності вихователя є необхідність знати та вміти створювати таке середовище в групі, щоб воно було розвивальним.

Так, О. Ригель зазначає, що одним із основних критеріїв розвивального ігрового і предметного середовища, що по праву може претендувати на таку назву, є можливість стимулювати власну пізнавальну активність дошкільника [1, с. 10].

Г. Тарасенко наголошує на тому, що сучасна система дошкільної освіти і виховання акцентує увагу на "середовищному підході як теорії і технології прямого керівництва" процесами виховання та розвитку дошкільника [2, с. 10].

На думку Н. Левінець, створюючи здоров'язбережувальне середовище різновікової групи закладу дошкільної освіти, потрібно розуміти специфіку такої групи. Поділяючи погляди провідних науковців, вона акцентує увагу на тому, що саме в такому поєднанні дітей різного віку в одній спільноті надає їм можливість не порівнювати себе з іншими, натомість створюються умови для набуття досвіду взаємодопомоги, розуміння, підтримки старшими менших, і навпаки, для формування вміння спільно брати участь у трудовій діяльності, разом гратися і навчатися. Як зазначає науковець, саме здоров'язбережувальне середовище таке, що забезпечує дитині позитивні емоції, в якому їй комфортно, впевнено і безпечно, що стимулює дошкільника до діяльності, активізує розвиток [3, с. 90–91].

Метою статті є теоретичний аналіз характеристик середовища різновікової групи як чинника розвитку особистості дитини.

Виклад основного матеріалу. У психолого-педагогічній літературі існує безліч варіацій, які характеризують середовище ЗДО, серед яких: предметне, ігрове, предметно-ігрове, розвивальне, освітнє та інші. Саме таке воно дозволяє дитині найбільш повно пізнати навколишню дійсність, відчути себе самостійною, досягати результату, переживати радість спілкування і взаємодії з іншими дітьми.

М. Басов, П. Блонський, Л. Виготський, Д. Ельконін, С. Новосьолова, К. Крутій доводять, що середовище – це сукупність умов існування дитини, що її оточують: соціально-побутових, суспільних, матеріальних, духовних та ін. При цьому кожен з науковців виділяв окремий аспект середовища. Варто розглянути кожен з них окремо: предметне, розвивальне, предметно-ігрове та інші. *Предметне середовище* – низка речей, виробів, матеріалів, елементів устаткування і декоративного убрання створеного середовища [4, с. 129]. Це середовище, що забезпечує розвиток всіх специфічних видів дитячої діяльності: ігрової, трудової, зображувальної, навчальної, спілкування. Основною функцією предметного середовища є активізація дітей до різноманітних ігор, формування пізнавальних психічних процесів, зокрема уяви. У сучасній літературі [5, с. 70; 6, с. 20] предметне середовище має бути таким, що відповідає цілям розвитку, виховання і навчання дитини; спонукає до діяльності; враховує вікові й індивідуальні особливості розвитку дитини; забезпечує взаємодію дитини з ровесниками і вихователем.

До предметного середовища дитячої установи відноситься ділянка з відповідними архітектурними й природними складовими: територія саду, городу, зелених насаджень, екологічна стежина, арсенал ігрових і спортивних майданчиків, а також осередок для ігор з піском і водою і т. д. [7, с. 14].

Враховуючи, що провідною діяльністю дітей дошкільного віку є ігрова діяльність, яка максимально сприяє розвитку дитини, то беззаперечно ваговою складовою вікової групи ЗДО є предметно-ігрове середовище. Іграшки, різноманітні ігрові навчальні посібники та інше обладнання потрібні в середовищі як групи дітей конкретного віку, так і різновікової, оскільки саме вони задовольняють потребу у пізнанні навколишнього світу, сприяють розвитку комунікативних навичок, дрібної моторики, спонукають до розвитку тієї чи іншої гри. Як зазначає О. Низковська, різноманітний ігровий і предметний арсенал потрібен не лише для організації середовища груп ЗДО, а й для розвитку фізичної активності, мовленнєвої, продуктивної, трудової, художньої діяльності, які сприяють формуванню різних компетенцій і складають цілісну компетентність дитини [8, с. 9].

Розвивальне середовище для дітей дошкільного віку – це простір, в якому забезпечено дошкільнику різноманітні можливості, де створено максимальні умови для розвитку, виховання, освіти та саморозвитку кожного [9, с. 41]. Саме інтеграція психофізіологічних, естетичних, санітарно-гігієнічних, педагогічних, предметних, міжособистісних, соціокультурних та інших умов позитивно впливатиме на фізичне і психічне здоров'я дітей, спонукатиме їх до тієї чи іншої діяльності, визначатиме результативність її, підвищуватиме розумову і фізичну працездатність. В такому середовищі має панувати атмосфера комфорту, позитивних емоцій, що сприяє

прогресивному розвитку та соціальній адаптації дитини до співжиття в колективі дітей як одного віку, так і різного.

На сучасному етапі існує велика кількість досліджень, які присвячено питанню освітнього середовища. На думку К. Крутій, це явище, що включає не лише взаємозв'язок умов, які забезпечують розвиток, виховання, навчання дитини, а й взаємодію суб'єкта з оточенням [4, с. 5]. Н. Гавриш, узагальнюючи ідеї науковців, зазначає, що структурною одиницею такого середовища є: предметно-просторовий компонент, суб'єктний і психолого-методичний. Основою такої тріади є предметно-просторова складова, саме вона пропонує зміст та напрями розвитку. Взаємодія суб'єктів (діти, педагоги, персонал ЗДО, батьки) освітнього середовища забезпечує особистісний розвиток дитини дошкільного віку. Кожен із них насичує змістовно і діяльнісно середовище різноманітними педагогічно спрямованими баченнями, переконаннями, концепціями через програми розвитку, виховання і навчання дітей, взаємозв'язок форм, методів і засобів роботи [10, с. 9].

Існують різні підходи щодо складових розвивального середовища в різновіковій групі. Дослідники пропонують при визначенні компонентів виходити із таких положень: потреби та інтереси дітей, особливості ЗДО, його місце розташування, можливості матеріальної бази, запити батьків тощо. Найбільш оптимальним, на думку багатьох фахівців, є розвивальне середовище, яке складається з шести центрів: центр ігрової діяльності, центр пізнавальної діяльності; центр трудового виховання; естетичний центр; центр здоров'я; центр психологічного розвантаження [11, с. 121]. *Центр ігрової діяльності* передбачає, що його асортимент має бути розрахований на дітей дошкільного віку. В ньому має бути створено великий ігровий простір, який дозволить дітям реалізувати ігрові потреби. А ще в ньому має бути ігрове обладнання, іграшки, різноманітна ігрова атрибутика та ігрові матеріали. Усе це зберігається в ігровій кімнаті, ігровій залі та на майданчику. Слід мати також достатню кількість наборів великогабаритних конструкторів для дітей різного віку, наборів будівельних матеріалів, багатосекційні ширми, макети з наборами фігурок людей, тварин, рослин.

Посібники для рухової діяльності, іграшки та ігровий матеріал у різновіковій групі має бути у двох екземплярах, так, щоб могли використовувати його як старші діти, так і молодші. Добирають ігровий арсенал, керуючись принципом відповідності його вікові дітей. Іграшки та матеріали для ігор розміщують таким чином, щоб вони знаходилися в різних місцях кімнати, виділивши місце для ігор малюків і затишний куточок для старших дітей. Іграшки для менших дітей розміщують на нижніх полицях, щоб їх могли використовувати всі діти. Для старших дітей краще мати для користування шафи, що зачиняються, оскільки вони уже самі спроможні планувати свої дії, визначають наперед, в які ігри будуть гратися.

Розподіл іграшок у різновіковій групі умовний. За певною підгрупою закріплюють ті ігри і матеріали, які не знадобляться іншим, бо є для них простими або занадто складними. Решта іграшок спільні. Дітям не варто забороняти брати вподобану іграшку, але в процесі керівництва грою варто привчати дітей користуватися призначеними саме для них ігровими матеріалами.

Для зберігання іграшок рекомендують секційні шафи, що розбираються, динамічні столи біля вікон, де розміщені центри дитячої діяльності [12, с. 20]. У *центрах пізнавальної діяльності* розміщуються матеріали для різноманітних занять з математики, логіки, сенсорики, грамоти, екологічного виховання, мовленнєвого розвитку, літературний матеріал, а ще усе необхідне для дослідницької та експериментальної діяльності тощо. Для середньої підгрупи мають бути: площинні та об'ємні набори геометричних фігур, набори мірок, різні ілюстрації, картинки, де показано просторове розміщення предметів, дидактичні ігри, математичні ваги, головоломки тощо.

Для старшої підгрупи слід мати: вимірювальне приладдя та інструменти (лінійка, сантиметр, циркуль, ваги, годинник пісковий і звичайний, мірні стаканчики, термометр для вимірювання температури повітря і води), діапроектор, діафільми, слайди, діапозитиви, мозаїку, пазли, дидактичні ігри, логічні завдання, дитячі журнали, комікси, зошити для самостійної роботи на друкованій основі тощо.

Куточок для *мовленнєвого розвитку*, навчання грамоти, словесної творчості для молодших дітей містить: нескладні за змістом предметні та сюжетні картинки, фігурки людей, тварин, машинки, фланелеграф, театр, дидактичні ігри, дитячі книжки. Для старших дітей мають бути: складніші за змістом набори картинок (предметні, сюжетні, комікси, журнали, листівки, картинки-загадки, журнали, з яких можна вирізати ілюстрації, тощо); літературні твори, абетку, лото, літери на кубиках; настінну магнітну абетку; полицку з довідниками, енциклопедіями, дитячими книжками з розвивальними завданнями.

Для старших дошкільнят повинен мати місце і *науковий центр*, який може об'єднуватися з екологічним, в якому зібрано інтелектуальні ігри, головоломки, ребуси, кросворди, колекції марок, прапори держав світу, герби різних міст, календарі, атласи, глобус, карти зоряного неба тощо.

Важливою складовою розвивального середовища є *"лабораторія"*, в якій мають бути: мікроскоп з набором скелець; різноманітний посуд для рідини; набори сипучих матеріалів (сіль, цукор, чай, крупи), різноманітний природний матеріал (шишки, жолуді, каштани, черепашки, шматочки деревини, матеріал для виготовлення ікебани, камінці, пісок, глина, насіння різних рослин тощо); набір матеріалів (скло, дерево, залізо, пластмаса, папір, тканина тощо) для визначення властивостей різних матеріалів; ваги для зважування; мірні ложки, палички, паперові фільтри, лійки; термометри; ящики для вирощування розсади, лінійка для вимірювання висоти рослин; календарі спостережень; ілюстративний матеріал (сезонні зміни в природі, картинки із зображенням рослин рідного краю; Червона книга України, довідкова література).

У *куточку природи* можна отримати інформацію про рослини, що мають фітонцидні властивості, ознайомитися з гербарієм, зображеннями лікарських рослин.

У *куточку книги* мають бути дитячі книжки, журнали, альбом з прислів'ями, загадками про здоров'я людини, рецепти вітамінних чаїв, поради і рекомендації щодо першої допомоги.

У *центрі трудового виховання* для того, щоб діти могли брати посильну участь у різних видах праці, необхідний спеціальний інвентар. Наприклад, для господарсько-побутової праці вихователю треба підготувати різноманітні фартухи, щітки, совки, миски, відра, підноси, мочалки, ганчірки, віники тощо. Для праці в природі на майданчику дітям потрібні: лопатки для згортання снігу, дитячі мітли, санки, ящики, годівниці, лійки, грабельки тощо. Для догляду за рослинами використовують дитячі лопатки, граблі, носилки з бортиками, відра, лійки, корзинки з ручками, дерев'яні лопаточки для догляду за інвентарем. Обладнання варто розмістити так, щоб дітям було зручно ним користуватися. Для молодших дітей, які лише починають брати участь у трудових справах, дібрати знаряддя праці, подібні до ігрових. А для старших такий інструментарій, за допомогою якого можна отримати результат.

Для малюків необхідна дидактична іграшка-лялька з великим комплектом одягу для неї для того, щоб діти вчилися вдягати та роздягати ляльку, годувати її тощо. Також необхідні й спеціальні дидактичні ігрові посібники. Наприклад: пальто з петлями та ґудзиками, чоботи з дірочками для шнурків, пояс із пряжкою, ґудзиками, кнопками. Для старших дошкільнят слід підготувати коробку з ґудзиками різного кольору та розміру, різноколірними нитками (голкою вони користуються під наглядом дорослого). Обладнання повинно зберігатися в шафі. Все, чим діти користуються самостійно, розміщують так, щоб вони самі могли діставати і прибирати все необхідне для праці.

В роздягальні мають бути предмети для догляду за одягом і взуттям, а саме: щітка для чищення одягу, віничок для того, щоб обмести взуття від снігу, щітки для догляду за взуттям. Використовуючи їх, діти слідкують за власним одягом і взуттям, за потреби виправляють недоліки в них, прагнуть бути охайними.

Вихователі повинні заохочувати прагнення дітей самостійно застосовувати трудові навички і вміння в процесі виконання різних завдань, а також виготовлення іграшок-саморобок для ігор, подарунків малюкам, дорослим. З цією метою дітям пропонується відповідне обладнання і матеріал. З природного матеріалу: жолуді,

каштани, шишки, горіхи, камінці, зернята фруктів, кора різних дерев, хвоя, коріння, мох, очерет, сухі квіти, трава; лушпиння з цибулі, часнику, апельсинові та лимонні шкірки, пташині пера, тополиний пух, равлики, мушлі тощо. З деревини: палички, лоза, бруски, дошки. З насіння: ясен, клен, липа, акація, кавун, гарбуз, диня, соняшник, просо, мак тощо. З металу: алюмінієва фольга, мідний дріт, кришки від пляшок тощо. Також має бути різний папір, такий як: картон, глясовий, пакувальний, газетний, цигарковий, фільтрувальний, промокальний, шпалери тощо. Також мають бути додаткові залишки підручних матеріалів, серед яких клаптики тканини, пакети з-під чаю та молока, стаканчики, намистинки, ґудзики, нитки, скріпки, тирса, пробки, шматочки хутра, замша, фарба, клей тощо. Інструменти: лінійки, пензлики, шило, ножиці, ніж, голки, молоток, обценьки, пінцет, щипці, пилка тощо. А ще мають бути: фарби, олівці, пластикові дощечки, серветки, банки для води, підставка для пензликів, подушечки для голок, коробочка для зберігання засобів для шиття, ящик для інструментів.

Результативність художньої діяльності залежить від знань, від уміння вихователя організувати роботу відповідно до інтересів дітей, і, звичайно ж, від насиченості предметного розвивального середовища. До *обладнання естетичного центру відносяться*: різноманітні столи з тумбами і шафами для матеріалів і обладнання, фланелеграф; полички для книжок, театральних ляльок і дитячих робіт; навісні шафи чи полиці тощо. Для малювання бажано мати: зубочистки, пташині пера, шматочки губки, поролон, старі фломастери, піпетки, катушки, ґудзики, овочі-штампи, воскові крейдочки, свічку, трафарети, рідке мило, зубний порошок тощо.

У творчих вихователів зовсім "немузичні" предмети можуть стати музичними інструментами: гребінець (як губна гармошка), цимбали з кришок, дзвіночки з цвяхів тощо.

Для конструктивної діяльності використовуються вторинні матеріали: різні коробки, нитки, пластикові пляшки, природний матеріал, теки з ілюстративним матеріалом (зображення будівель, колон, веж, схеми конструкцій, макети міста, кімнати тощо). Для дівчаток слід мати листівки, клаптики тканини, намисто, бісер тощо; для хлопчиків – кулькові ручки, вирізки зі старих журналів та газет із зображенням техніки, транспорту тощо.

Одним із найважливіших завдань дошкільного виховання є збереження і зміцнення здоров'я дітей, щоб діти в самостійній діяльності могли тренуватися, виконувати різні види рухів, треба створити спортивний куточок, де мати гімнастичну стінку, драбинку, дуги, навісні мішені, гойдалки тощо. А також слід мати нестандартне обладнання: доріжки з кольорових шнурів, палички-коні, пропелери тощо. Для розвитку дрібної моторики використовуються моталочки, літалочки, серсо. Потрібно зібрати матеріал для валеологічного виховання.

Для емоційного розвантаження вихованців, зняття постійного напруження, а також враховуючи потребу дітей в усамітненні, слід обладнати куточок психологічного розвантаження: поставити м'яку зручну канапку, зібрати м'які іграшки, улюблені дитячі книжки, журнали, магнітофон із записами для реалізації, матеріали для малювання. Потрібно пам'ятати і про те, що для вихователя закладу дошкільної освіти характерною особливістю є постійна (хронічна) емоційна напруга, що так чи інакше впливає на загальний стан, спілкування його з дітьми, батьками вихованців, колегами, а тому варто подбати про куточок і для вихователя, але не ізольований від дітей.

Раціональна експлуатація приміщень, педагогічна доцільність обладнання і дотримання гігієнічних вимог – важлива умова правильного виховання дітей різновікової групи. Приміщення групової кімнати має бути просторим, світлим, добре провітрюватись. Недоречно захаращувати групову кімнату зайвими речами, заставляти вікна безліччю високих рослин.

У створенні умов для повноцінного розвитку дітей велике значення має правильний підбір меблів. Меблі мають бути простими за формою, легкими і зручними, пофарбовані у світлий колір, з гігієнічним покриттям. Столи і стільці – основні меблі для дітей, в різновіковій групі повинні бути не менше 3–4-х розмірів. Ліжка мають бути різного розміру, навіть може бути так, що їх можна переобладнати на двоярусні. Місце, яке вивільняється, можна використати за іншим призначенням (ігровий, куточок психологічного розвантаження тощо).

На початку навчального року необхідно потрібно підібрати меблі, зробити маркування і закріпити столи і стільці за дітьми. Педагог має перерозподілити дітей за віковими підгрупами, показати і пояснити, хто за якими столами буде сидіти, яким стільцем користуватися. При розподіленні вішалок для рушників і шаф для одягу вихователь акцентує увагу на тому, що нижніми будуть користуватися молодші діти, а вищими – старші. Протягом всього року варто слідкувати, щоб меблі використовувались за призначенням.

Суттєве значення має розміщення меблів. Більшість вихователів розміщують столи, стільці, ліжка за віковими підгрупами. Це дає можливість диференціювати тривалість режимних процесів, формулювати єдині вимоги до дітей одного віку, урізноманітнювати діяльність дітей різного віку. Наприклад, якщо це спальня кімната, то ліжка малюків розташовують в дальній частині кімнати (старша підгрупа лягає спати пізніше й піднімається раніше, дбаючи про те, щоб не розбудити малят). Розміщуючи столи, слід потурбуватися, щоб всім дітям було добре чути і видно вихователя, щоб вони могли вільно виходити із-за столу, не заважаючи іншим.

Додаткові приміщення (умивальна, гігієнічна (туалетна)) мають знаходитися близько до групової кімнати, щоб зручно було спостерігати за дітьми, забезпечуючи принцип поступовості під час проведення режимних процесів. У роздягальні, крім шаф, повинні бути лави двох розмірів, дзеркало, щітки для одягу та взуття, за потреби – сповивальний столик (для дітей другого року життя).

Важливо, щоб кожна різновікова група мала озеленений і облаштований ігровий майданчик. На ньому все має бути пристосовано для прогулянок не лише влітку, але й в зимовий період.

У відповідності до загальних гігієнічних і педагогічних вимог на майданчику різновікової групи має бути тінювий навіс, столи з лавами різної висоти. За цими столами діти можуть займатися, гратися в настільно-друковані ігри тощо. У різних місцях, віддалених від центру майданчика, слід облаштувати місце для сюжетно-рольових ігор, де можна розмістити дві-три ігрові споруди (будиночки, машину, човни) для ігор малюків. А для старших дітей наполовину готові споруди: лави, бруски, покидьковий матеріал, загорожі, із яких вони самі будуть створювати необхідні їм атрибути (автобус, літак).

У літній період біля пісочниць бажано мати обладнання для ігор з водою, щоб малюкам і старшим дітям було зручно гратися стоячи. Взимку створюються зі снігу, льоду різноманітні фігури, гірки, будинки, льодяні доріжки тощо.

На ділянці різновікової групи має бути все необхідне для розвитку різноманітної, організованої вихователем, і самостійної рухової діяльності дітей. Для цього потрібно мати ігровий майданчик, спеціальний фізкультурний майданчик. Бажано, щоб фізкультурний майданчик був безпосереднім продовженням групового майданчика, це дасть можливість розташовувати дітей у різних місцях, враховуючи можливість різних вікових підгруп і, в той же час, тримати всіх у полі зору. Влітку дітей слід вправляти в стрибках у довжину і висоту з розбігу, для чого потрібно мати втрамбовану доріжку і яму з піском, також слід створити умови для ігор у волейбол, баскетбол, футбол, городки, бадмінтон тощо.

На ділянці потрібно відвести місце для куточка природи і дитячих грядок. Своєрідність їх обладнання полягає у врахуванні можливостей дітей різного віку і виконанні загальних вимог для одновікових груп. Орієнтуватися слід на типовий перелік обов'язкового обладнання, навчально-наочних посібників та іграшок у дошкільних навчальних закладах.

Висновки. Для майбутнього фахівця у сфері дошкільної освіти, а особливо для майбутнього вихователя дошкільної установи важливо мати знання і уявлення про сутність, основні характеристики та практичні аспекти створення розвивального середовища різновікової групи в ЗДО. Воно буде спрямоване на забезпечення соціального, культурного становлення дошкільника. Тут кожний вихованець має умови для різних видів діяльності, для виявлення своїх здібностей, набуття життєвого досвіду, повноцінної життєдіяльності. Перспективами подальшого наукового пошуку стане аналіз стану середовища різновікової групи ЗДО, що дозволить встановити взаємозв'язок між вимогами до нього і реальним станом речей.

Література

1. Ригель О., Гурковська Т. Предметне середовище як розвивальне в групі дітей раннього віку. *Практичний психолог. Дитячий садок*. 2018. № 10. С. 1.
2. Тарасенко Г. Щоб серце відгукнулось на красу. *Дошкільне виховання*. 2015. № 6. С. 10.
3. Левінець Н., Плохута Я. Сучасні підходи до моделювання здоров'язберезувального середовища різновікової групи. *Вісник Інституту розвитку дитини*. 2014. № 35. С. 87–92.
4. Крутій К. Л. Освітній простір дошкільного навчального закладу: монографія. Запоріжжя: ТОВ "ЛІПС" ЛТД, 2009. 307 с.
5. Новоселова С. Развивающая среда – предметно-игровая среда детства. *Дошкольное воспитание*. 1998. № 4. С. 79.
6. Пісоцька Л. М., Пісоцький О. П. Освітнє середовище закладу дошкільної освіти: навч. посіб. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2018. 114 с.
7. Михайлова А. І., Кушнарєнко Е. М., Губанова Н. В. Організація роботи з дітьми різновікових груп: метод. посіб. Харків: Веста: Ранок, 2008. 64 с.
8. Низковська О. Іграшка в центрі уваги педагогічної спільноти. *Дошкільне виховання*. 2018. № 1. С. 9–11.
9. Костянтінова О., Харитонович О. Розвивальне середовище групових приміщень: структура і зміст. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2013. № 11. С. 41.
10. Гавриш Н., Ліннік О. Організувати, але не обмежувати. *Дошкільне виховання*. 2013. № 1. С. 9.
11. Русан Л., Колосінська Г. Різновікова група в дитячому садку. Київ: Шк. світ, 2007. 128 с.
12. Прокопенко Л. В родинній групі цікаво й затишно. *Дошкільне виховання*. 2004. № 11. С. 20.

References

1. Ryhel, O., & Hurkovska, T. (2018). Predmetne seredovishche yak rozvyvalne v hrupi ditei rannoho viku [The subject environment as a developmental group in a group of young children]. *Praktychnyi psykholoh. Dytiachyi sadok – Practical psychologist. Kindergarten*, 10, 1 [in Ukrainian].
2. Tarasenko, H. (2015). Shchob sertse vidhuknulos na krasu [For the heart to respond to beauty] *Doshkilne vykhovannia – Preschool education*, 6, 10 [in Ukrainian].
3. Levinets, N., & Plokhuta, Ya. (2014). Suchasni pidkhody do modeliuvannia zdorov'iazberezhuvalnogo seredovishcha riznovikovoї hrupy [Current approaches to modeling a multi-age health-care environment]. *Visnyk instytutu rozvytku dytyn – Bulletin of the Institute for Child Development*, 35, 87–92 [in Ukrainian].
4. Krutii, K. L. (2009). *Osvitnii prostir doshkilnoho navchalnoho zakladu* [Educational space of a preschool educational institution]. Zaporizhzhia [in Ukrainian].
5. Novoselova, S. (1998). Razvyvaiushchaia sreda predmetno-yhrovaia sreda detstva [Developmental environment]. *Doshkolnoe vospytanye – Preschool education*, 4, 79 [in Russian].
6. Pisotska, L. M., & Pisotskyi, O. P. (2018). *Osvitnie seredovishche zakladu doshkilnoi osvity* [The educational environment of the institution of preschool education]. Nizhyn: NDU im. M. Hoholia [in Ukrainian].
7. Mykhailova, A. I., Kushnarenko, E. M., & Hubanova, N. V. (2008). *Orhanizatsiia roboty z ditmy riznovikovykh hrup* [Organization of work with children of different age groups]. Kharkiv: Vesta: Ranok [in Ukrainian].
8. Nyzkovska, O. (2018). Ihrashka v tsentri uvahy pedahohichnoi spilnoty [The toy is the focus of the pedagogical community]. *Doshkilne vykhovannia – Preschool education*, 1, 9–11 [in Ukrainian].
9. Kostiantynova, O., & Kharytonovych, O. (2013). Rozvyvalne seredovishche hrupovykh prymishchen: struktura i zmist [The development environment of group rooms: structure and content]. *Vykhovatel-metodyst doshkilnoho zakladu – Educational methodologist of preschool institution*, 11, 41 [in Ukrainian].
10. Havrysh, N., & Linnik, O. (2013). Orhanizovuvaty, ale ne obmezhuvaty [Organize, but not limit] *Doshkilne vykhovannia – Doshkilne vykhovannia*, 1, 9 [in Ukrainian].
11. Rusan, L., & Kolosinska, H. (2007). *Riznovikova hrupa v dytiachomu sadku* [Age group in kindergarten]. Kyiv: Shk. svit [in Ukrainian].

12. Prokopenko, L. (2004). V rodynnii hrupi tsikavo y zatyshno [The family group is fun and cozy]. *Doshkilne vykhovannia – Doshkilne vykhovannia*, 11. 20 [in Ukrainian].

Писоцкий А. П.

кандидат психологических наук, доцент кафедры дошкольного образования
Нежинского государственного университета имени Николая Гоголя

Писоцкая Л. Н.

преподаватель кафедры дошкольного образования
Нежинского государственного университета имени Николая Гоголя

Среда развития ребенка разновозрастной группы

В статье анализируется актуальная проблема современного дошкольного образования – создание среды разновозрастной группы заведения дошкольного образования. Авторы рассмотрели основные характеристики среды: предметной, предметно-игровой, развивающей и др. Сделан содержательный анализ компонентов среды разновозрастной группы, выявлена их специфика, установлены взаимосвязи между ними. Подчеркивается ведущая роль во время создания среды развития ребенка. Делается вывод о необходимости овладения будущими воспитателями практическими навыками создания полноценной развивающей среды.

Ключевые слова: среда, предметно-игровая среда, образовательная среда, развивающая среда, здоровье сохраняющая среда, разновозрастная группа.

Pisotsky Olexander Petrovich

Candidate of psychological sciences, the associate professor
of preschool education of Nizhyn Gogol State University

Pisotska Liudmila Mykolaivna

Teacher of department of preschool education Nizhyn Gogol State University

Environment of development of the child of uneven-age group

The current problem of modern preschool education – creation of the circle of uneven-age group of an institution of preschool education is considered in the article. This question is analyzed in the context of influences of the main components of a phenomenon on versatile personal development of the child. Authors carried out the detailed review of key parameters of the environment: subject, in-detail game, developing, etc. Their main characteristics and signs are revealed, the main directions of pedagogical impacts on the child of different cells are defined. The subject environment and its influence on formation of the preschool child are analyzed, namely: provides development of all types of its activity, informative mental processes in particular of imagination. As for in detail game environments, the emphasis on active use in educational process is on toys, various didactic grants and other equipment, that also induces children to active participation in game, productive, art activity, satisfy the need for knowledge of the world around, stimulate physical activity, provide development of communicative skills. As for the developing circle of uneven-age group the emphasis is on need of interconnection of a number of conditions in it that will provide realization of various opportunities of children, will contribute to the development, education and self-development of each pupil. Components and the substantial nature of the developing circle of uneven-age group, interconnection of them, and their direct influence on personal development of the preschool child are emphasized. The role of the teacher in creation of surrounding of development of the kid is noted. The conclusion is made that it is important for future teachers to master the practical aspects of creation full the developing environment is drawn.

Key words: environment, in-detail game the environment, the educational environment, health-caring environment, developing environment, uneven-age group.